

Modernism și postmodernism: Aspecte legate de opera critică a lui David Lodge

Stăncuța Ramona Dima-Laza
Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad

Abstract:

Literature cannot be simply regarded as a set of rules and codes which should be deciphered from a language point of view. According to linguists, literary criticism does not decide what is correct and what is not, and does not deal with valid and invalid principles. The job of a critic is not that of revealing the hidden understandings of a novel, because literature can be interpreted in an infinite number of ways, relying on a system of signs. This article highlights the affinity that David Lodge has for criticism and the way in which his academic experience reflects in his entire work. Although the uninitiated reader may find it difficult to perceive his wisdom, irony, paradox, or the intertextual elegance that is in the background of his academic novels, the author has always focused on creating a bridge between fiction and criticism.

Keywords: *Literature; criticism; novel; modernism; reader.*

Reprezentanții literari ai secolului modernist și postmodernist deseori s-au concentrat pe realism. Aceștia erau interesați de clase sociale și probleme de conduită, transmițând o idee foarte importantă și anume identificarea individului în mediul său social. În anii 50 romancierii erau preocupați de fantezie și de noi forme de experiment, subliniind eforturile lor de a le reconstrui lunând în considerare atât liberalismul uman cât și nevoia de a face față anxietăților epocii. Cei mai reprezentativi romancieri ai curentelor mai sus menționate au fost Virginia Woolf, William Faulkner sau James Joyce. Ei au încercat să creeze o imagine a mediului înconjurător așa cum este, respingând obscuritatea verbală. Un alt aspect dezbătut de scriitorii moderniști a fost așa-numita *moarte a autorului*. Acest fapt înseamnă că romancierii au conștientizat că era imposibil să dezvolte o colaborare pozitivă între emițător și receptor, că toate resursele au fost exploatate în

exces și că tinerii scriitori trebuiau să găsească noi direcții și tematici de cercetare. Drept consecință, literatura acelei perioade a devenit mai conservatoare, inovațiile au fost respinse iar elementele de insularitate s-a impus, fapt definit de Bernard Bergonzi ca o întoarcere la tradiționalism, ca o examinare a prezentului, trecutului și viitorului.

David Lodge a studiat și el aceste aspecte, lăsând deoparte interesul său inițial asupra stilului, aferent Noului Criticism, abordând alte puncte de vedere privind personajul și narațiunea. Ideologiile capitaliste au acordat multă importanță persoanei autorului în timp ce cititorii consideră că limba este cea care grăiește și acționează, de fapt. Autorul este de obicei privit ca un tata, ca și *trecutul* cărții (pentru că el a existat înaintea ei). Metaforic vorbind, ceea ce urmează este *copilul*. Orice text pe care îl discutăm reprezintă mai mult decât doar o înșiruire de cuvinte; el include o varietate de scrieri și o percepție multi-dimensională. Se credea că scriitorii imită gesturi fără a crea ceva original. În încercarea de a se exprima, aceștia au devenit conștienți de faptul că romanele sunt doar imitații ale vieții reale. În momentul în care cititorul devine capabil să identifice autorul din spatele textului, din punct de vedere al istoriei, societății, psihicului, adevărata natura a textului îi este dezvăluită.

Deseori s-a afirmat că moartea autorului a fost supra-evaluată. Dorința și necesitatea de narațiune face parte din natura umana, fie sub forma unei cărți, serial de televiziune, film sau alte modalități de a relata o poveste. Fiecare poveste de calitate are o carte în spate. Reprezintă o formă de arăt ce va dăinui mereu. În ultima perioadă, cititorii au devenit tot mai interesați de experiențele personale, din viața reală. O parte esențială a procesului de lecturare este concentrarea pe destinație și nu pe origine. Destinația nu este personală pentru că cititorul nu are istoric sau biografie; el păstrează și adună toate elementele care alcătuiesc textul. În consecință, în timp ce criticismul clasic s-a axat pe autor, critica modernă pune cititorul în central atenției, deoarece ... nașterea cititorului se produce cu prețul morții autorului.

Pentru a susține aspectele mai-sus menționate Malcom Bradbury a identificat cinci categorii de roman, fiecare având un autor reprezentativ: romanul cronic (C.P. Snow); romanul social (Kingsley Amis); romanul comic-ironic (Anthony Burgess); romanul filozofic și vizionar (Iris Murdoch, William Golding) și romanul experimental (Lawrence Durrell, John Fowles). Tradiția premiului Booker Prize pentru Ficțiune, stabilită la sfârșitul anilor 60 a avut scopul de a atrage atenția asupra literaturii universale (alta decât cea britanică). Intriga romanelor s-a mutat de la artă la comerț și competiție, în timp ce în anii 70, noua generație de scriitori a abordat probleme din viața

de zi cu zi, fantezie și elemente erotice. De-a lungul anilor, răspândirea și popularitatea universităților a transformat universitățile într-un subiect academic iar oamenii au început să se axeze pe lucrări critice, eseuri, una dintre cele mai reprezentative figuri în acest sens fiind David Lodge, Profesor Emerit de Literatură Engleză Modernă la Universitatea din Birmingham. Stilul său literar a oscilat între realism și parodii literare, o atenție specială fiind acordată vieții academice și experiențelor personale. Trilogia care a făcut deliciul publicului și care i-a adus faima în întreaga lume este alcătuită din *Schimb de Dame*, *Ce Mică-i Lumea* și *Meserie*. Experiențele sale personale nu au reflectat doar probleme academice dar și teme religioase și rigurile impuse de familia tradițională catolică. Astfel de romane sunt *Cinefilii* sau *Muzeul Britanic S-a Dărâmat*.

“Deși sunt de naționalitate engleză sunt născut și crescut ca un londonez, mama mea a fost pe jumătate irlandeză. Tatăl ei a fost Murphy, un om care conducea mai multe cârciumi în sud-estul Londrei, frecventate de boxerii faimoși ai vremii. Având în vedere că el a murit când eu eram mic nu îmi amintesc de el dar tradițiile familiei l-au asemănat puțin cu Dl. Joyce senior. El era un om popular și sociabil care ulterior în viață, a intrat în niște dificultăți financiare ce l-au ruinat și care au cauzat un trist declin în stilul de viață al soției și al copiilor. Bunica din partea mamei a fost belgiană și catolică, la fel ca soțul ei. Deci mama mea a fost catolică iar tatăl meu, neavând nici o afiliere religioasă în particular, eu am fost crescut și educat ca și un catolic.”¹

David Lodge a primit multe premii pentru literatură dar a scris și critică precum: *Limbaajul romanului* (1966)², *The Novelist at the Crossroads* (1971)³, *The Modes of Modern Writing* (1977)⁴, *Working with Structuralism* (1981)⁵, *Modern Criticism and Theory* (1988)⁶, *After Bakhtin: Essays on Fiction and Criticism* (1990)⁷, *Write On* (1986)⁸, *The Art of Fiction* (1992)⁹, *The Practice of Writing* (1996)¹⁰ și *Consciousness and the Novel* (2002)¹¹. Romanele și cărțile sale de

---

¹ Lodge, David, *The Practice of Writing*, London, Penguin Group, 1997, 125.

² Lodge, David, *Language of Fiction*, Routledge&Kegan Paul, 1984.

³ Lodge, David, *The Novelist at the Crossroads*, Cornell University Press, 1971.

⁴ Lodge, David, *The Modes of Modern Writing*, Bloomsbury, 2015.

⁵ Lodge, David, *Working with Structuralism*, Routledge&Kegan Paul Books, 1981.

⁶ Lodge, David, *Modern Criticism and Theory: A Reader*, Routledge, 2008.

⁷ Lodge, David, *After Bakhtin: Essays on Fiction and Criticism*, Routledge, 1990.

⁸ Lodge, David, *Write On*, Penguin Books, 1988.

⁹ Lodge, David, *The Art of Fiction*, London, Penguin Books, 1992.

¹⁰ Lodge David, *The Practice of Writing*, London, Penguin Group, 1997.

¹¹ Lodge, David, *Consciousness and the Novel*, Harvard University Press, 2004.

critică literară au fost traduse în mai mult de 20 de limbi, editurile din România fiind dintre cele mai interesate în obținerea unor astfel de drepturi. În 1969 el a scris: "...presiunea asupra premiselor estetice și epistemologice ale realismului literar este acum atât de intensă încât mulți romancieri, în loc să mășăluiască încrezători drept înainte, iau în considerare cel puțin două căi ce se ramifică în direcții opuse."¹²

Astfel, el a demonstrat cititorului că o direcție indică spre romanul de non-ficțiune în timp ce cealaltă direcție duce la fabulație. Cariera sa de critic a început odată cu prelegerile sale ținute la Universitatea din Londra: "Marea parte a operei mele sub auspiciile Noului Criticism s-a axat pe poezie și dramă poetică. Întotdeauna am fost mai interesat de roman ca și cititor dar și ca și potențial scriitor, așa că am încercat să impun același tip de control stilistic în proza de ficțiune."¹³

Curentul Noului Criticism a ajutat cititorii să înțeleagă mai bine operele literare de artă. Conform acestuia, o opera literară evidențiază un microcosm auto-suficient și reprezintă un element critic atâta timp cât indicațiile interpretative majore se află în lucrare și nu în biografia autorului. Vitalitatea dramatică și tensiunea ironică reprezintă criterii demne de luat în considerare când se discută o operă literară din punct de vedere critic. Romanul nu reprezintă un element de contemplare și nici cititorul nu este un simplu individ contemplativ. În analiza unei astfel de opere literare cititorul ar trebui să sublinieze setul complex de atitudini și rolul de colaborator în reconstruirea înțelesului textului. Contextual poate furniza noi înțelesuri și în consecință, cititorul va putea înțelege mai ușor motivul pentru care creativitatea include noi forme de emoie. Multe persoane au diminuat rolul autorului în ceea ce privește relatarea lor literară în timp ce Romanticii subliniază geniul acestuia. Atunci când nu există o delimitare clară între autor și scrierile sale se produce confuzia; trăsăturile emoționale ale romanului nu pot fi identificate prin intermediul sentimentelor personale ale autorului. Un text literar nu poate fi privit ca fiind personal sau privat; din contră, acesta reprezintă un obiect public care trebuie să se conformeze unor anumite convenții. Indivizii deseori tind să confunde ficțiunea cu realitatea și să pună la îndoială autenticitatea autorului. În analiza aspectelor morale ale unei opere literare, cititorul se poate întreba dacă astfel de opinii provin din experiența personală a autorului sau reprezintă produsul imaginației și cunoștințelor sale. Datorită faptului că David Lodge acționează ca un agent dublu, atât în calitate de profesor cât și critic, cititorii

¹² Bradbury, Malcom, *The Modern British Novel*, London, Secker & Warburg, 1993, 376.

¹³ Lodge, David, *The Practice of Writing*, London, Penguin Group, 1997, 93.

săi se așteaptă să lectureze fapte inspirate din viața personală a autorului. Romanele sale întotdeauna lasă loc de interpretare iar faptele deseori pot fi confundate cu ficțiunea. Noul Criticism a reprezentat un punct de referință pentru scriitori timp de mai mult de cinci decenii. S-a axat pe text, furnizând astfel o critică subiectivă, percepțiile sale fiind privite ca momente critice și nicidecum ca adevăruri general valabile.

Fiecare text are autonomia sa individuală indiferent de contextul istoric, sociologic sau psihologic din care provine autorul. Cititorul trebuie să interpreteze textul și să îi descopere unitatea, identificând părțile care o alcătuiesc. Orice fel de text este prezentat de un narator care exprimă o atitudine ironică, ambiguă sau directă. Complexitatea abordării și echilibrul textului reprezintă judecăți de valoare. Cititorul trebuie să analizeze aceasta ambiguitate, ambivalenta sau paradox pentru a înțelege tematica oricărui tip de text. Nu putem eticheta textul ca fiind bun sau rău, pentru că întregul proces depinde de complexitatea și unitatea centrală a acestuia. Intrigile lui David Lodge cuprind toate aceste elemente, datorită diversității de personaje și a schimbării de perspectivă pe care o folosește. Uneori el introduce un personaj unificator care are o anumită legătură cu toți ceilalți protagoniști, fiind prezent în întregul mediu academic. De asemenea el folosește simboluri ce sugerează unitatea, comuniunea sau idealurile pe care fiecare le urmărește. De obicei, autorul adoptă un ton ironic și bațjocitor definindu-și tematicile în opoziție: bine și rău sau iubire și ură, simplitate și complexitate. Când analizează o opera literară, cititorul trebuie să acorde atenție unei întregi game de factori: cuvinte, structură, sintaxa, imagini. În timp ce cuvintele pot fi vagi, paradoxul poate avea un înțeles contradictoriu, ceea ce înseamnă că cititorul trebuie să profite de astfel de aspecte pentru a descoperi tensiunea din opera, opozițiile tematice: lumina și întuneric, frumusețe și urâtenie.

Romanele lui David Lodge întotdeauna lasă loc de interpretări, nimic nu poate fi luat ca atare pentru că granița între abstract și concret nu este suficient de clară pentru cititor astfel încât acesta să fie capabil să descopere "comorile" literare ale autorului. Astfel de trăsături se identifică în prima parte a trilogiei, adică *Schimb de Dame*. El se concentrează pe două identități naționale, personajul britanic versus personajul American. Aceștia întrupează modalități diferite de gândire, culturi diverse, tradiții. În opera critică a oricărui autor există o reflecție puternică a experienței sale ca profesor datorită tendinței de a explica faptele, de a dezbate și de a cere opinii. De aceea, cititorii romanelor sale au tendința de a se comporta critic, de a fi de acord sau de a respinge anumite idei, de a analiza și de a pune la îndoială afirmațiile. "Există diferite tipuri de criticism, care au funcții

diferite, pornind de la mediul jurnalistic până la cel erudit. Toate au locul lor aparte. Despre oricare tip am discuta, consider că critica ar trebui să fie o lectură de plăcere pentru cei interesați. Un eseu critic de calitate are o intrigă – cuprinde surprize saisfăcătoare. Critica academică se scrie atunci când romanul respectiv are deja o anumită recunoaștere, valabilitate și astfel poate să își urmeze propria agendă fără a dăuna prea mult cărții sau cititorilor. Totuși, în general evit să citesc critică academică a propriei mele opere. Îmi place critica atunci când aceasta judecă ceea ce autorul a făcut cu subiectul său, mai degrabă decât să se angajeze în certuri cu subiectul și oferă dovezi pentru a argumenta judecățile emise. Nu îmi place critica ce este motivată în primul rând de politici literare sau vanități personale.”¹⁴

Autorul este de acord cu faptul că el provoacă cititorul la o permanentă dezbateră, la a găsi motive pentru a-și argumenta ideile. Deși problematicile sunt diferite, un lucru pe care “spectatorii” lui David Lodge îl au în comun este sentimentul de apartenență la aceeași comunitate. Critica nu poate avea un caracter prohibitiv deoarece nimeni nu îi poate spune autorului ce să scrie și cum să scrie. Scriitorului mai sus menționat îi place să schimbe perspectiva la fel cum se întâmplă în viața de zi cu zi. Atât în *Ce Mică-i Lumea* cât și în *Schimb de Dame* el parțial dezvăluie uneori secretele protagoniștilor într-o manieră complet dezorganizată. În calitatea sa de romancier, David Lodge este creativ și inspirațional, în timp ce, ca și critic, el revizuieste și evaluează ceea ce s-a scris. În acest moment iese la iveală latura sa de profesor universitar care a creat o conexiune între întrebările teoretice și practica scrierilor creative: “Pe măsura ce scriu, formulez aceleași cerințe de la propriile mele texte așa cum procedez și în calitate de critic cu textele altor scriitori. Fiecare parte a unui roman, fiecare incident, personaj sau chiar cuvânt trebuie să aibă o contribuție identificabilă per ansamblu...pe de altă parte, nu voi afirma că, datorită faptului că am reușit să explic romanul meu rând cu rând, doar asta ar putea să însemne; sunt perfect conștient de pericolul de a inhiba libertatea de interpretare a cititorului printr-o expunere prematură a propriei mele interpretări autorizate. Romanul reprezintă într-un fel, un joc, care necesită cel puțin doi jucători, un cititor dar și un scriitor. Scriitorul care încearcă să controleze sau să dicteze răspunsurile cititorului în afara granițelor textului în sine, este comparabil cu un jucător de cărți ce se ridică periodic de pe scaunul lui, merge în jurul mesei să se uite la mâna oponentului său și să îl sfătuiască ce cărți să joace.”¹⁵

---

¹⁴ Resurse Internet, www.lidiavianu.scriptmania.com/david_lodge.htm, Ultima dată accesat: Sâmbătă 23 septembrie, 2017.

¹⁵ Lodge, David, *The Practice of Writing*, London, Penguin Group, 1997, 15.

El afirmă că nici o carte nu ar trebui să își dezvăluie secretele de la prima citire. Când s-a apucat de scris s-a concentrat pe teme precum catolicismul și mai târziu, romanul academic. Cea de-a doua abordare reprezintă una dintre cele mai mari realizări ale literaturii postbelice, evidențiind un spațiu închis și intrigă bine definite. Lingvisticii deseori au făcut o comparație între stilul său literar și cel al lui Umberto Eco, așa cum acesta le-a surprins în romanul *Numele Trandafirului*, deoarece ambii au de-a face cu o lume închisă, perturbată, și cu o graduală întoarcere la ordinea inițială a lucrurilor. Primele sale idei legate de critică pot fi observate în *Limbaajul Romanului* unde el pretinde că critica literară a unui roman este redată prin întrebări legate de limbaj. Totodată este conștient de faptul că nici conținutul nici contextul nu pot fi ignorate. Este imposibil să rămâi neutru când este vorba despre ficțiune, pentru că există impulsuri dincolo de cuvinte, pentru că experiențele psihologice se îmbină cu fapte din viața de zi cu zi. David Lodge sugerează că nici un scriitor nu poate explica faptele și fenomenele în toată complexitatea lor: "în încercarea de a găsi...o cale media între lingvistica metodică sau analiza stilistică și procedurile mai libere și mai extinse ale criticii discursive, am schimbat direcția către o parte sau alta, în funcție de tipul de probleme impuse de un text în particular."¹⁶

Conform ideilor mai sus menționate, critical literar ar trebui să explice conexiunea între codurile retorice incluse în romane. La un moment dat, el marturisește că intriga unuia dintre romanele sale *Muzeul Britanic S-a Dărâmat*, s-a ivit în mintea sa, datorită experienței personale în primul rând și datorită cercetării pe care trebuia să o efectueze pentru a publica *Limbaajul Romanului*. Aceste două cărți sunt oarecum relaționate având în vedere că cea de a doua analizează detaliile realiste din viața de zi cu zi a personajului principal din roman. Parodiile, ironiile și aluziile literare fac deliciul cititorilor.

În concluzie, pentru a scrie un roman de calitate autorul trebuie să posede anumite abilități precum memorie vizuală, capacitatea de a crea scenarii ipotetice, de a observa comportamentul uman și mediul înconjurător, de a reda o introspecție autentică în înțelepciunea umană, curiozitatea și simțul umorului.

---

¹⁶ Lodge, David, *Limbaajul Romanului*, București, Univers, 1998, 29.

Bibliografie:

- Bradbury, Malcom. *The Modern British Novel*. London: Secker & Warburg, 1993.
- Carter, Ronald; McRae, John. *The Routledge History of Literature in English*. London: Routledge, 1997.
- Lodge, Davi., *The Practice of Writing*. London: Penguin Group, 1997.
- _____. *Language of Fiction*. Routledge&Kegan Paul, 1984.
- Newton, K. M. *Twentieth Century Literary Theory. A Reader*. London; MacMillan Press Ltd., 1997.
- www.lidiavianu.scriptmania.com/david_lodge.htm, Ultima dată accesat: 23 septembrie 2017.